

نقش تعدیل‌کننده باج‌گیری عاطفی در رابطه بین ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای و کیفیت زندگی زناشویی

ماندانا نیکنام*^۱، عاطفه ریخته‌گر برنجی^۲

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش تعدیل‌کننده باج‌گیری عاطفی در ارتباط بین ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای و کیفیت زندگی زناشویی انجام شد. روش پژوهش توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش شامل تمامی زنان متأهل شاغل در یک شرکت دارویی در سال ۱۳۹۹ به تعداد ۲۲۶ نفر بود که با استفاده از روش سرشماری، و با توجه به ملاک‌های ورود و خروج پژوهش در نهایت نمونه‌ای به حجم ۲۰۵ نفر به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شد. ابزارهای پژوهش شامل پرسشنامه ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای یانگ، پرسشنامه کیفیت ادراک‌شده از ابعاد رابطه زناشویی فلچر، سیمپسون و توماس و پرسشنامه باج‌گیری عاطفی رحمت بود. روابط بین متغیرها با آزمون همبستگی پیرسون و مدل پژوهش با استفاده از تکنیک مدل‌سازی معادلات ساختاری آزمون شدند. بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر، نقش تعدیل‌کننده باج‌گیری عاطفی در رابطه بین ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای و کیفیت زندگی زناشویی تأیید شد. بنابراین پیشنهاد می‌شود متخصصان سلامت‌روان جهت بهبود کیفیت زندگی زناشویی زوجین، توجه ویژه‌ای به دو عامل ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای و باج‌گیری عاطفی نمایند.

کلیدواژه‌ها: باج‌گیری عاطفی، ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای، کیفیت زندگی زناشویی

مقدمه

انویسنده مسئول: استادیار گروه روانشناسی و علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه خاتم، تهران، ایران

m.niknam@khatam.ac.ir

^۲ کارشناسی ارشد روان‌شناسی عمومی دانشگاه خاتم، تهران، ایران a.rikhtehgar.psy@gmail.com

۱۶۲..... نقش تعدیل‌کننده باج‌گیری عاطفی در رابطه بین ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای و ...

هسته ابتدایی شکل‌گیری خانواده، ازدواج است و در همه کشورها بدون توجه به دین و فرهنگ، بیش از ۸۰ درصد مردم بالای ۵۰ سال ازدواج کرده‌اند (بلک کانتر^۱، ۲۰۲۰). یکی از متغیرهایی که می‌تواند نقش مهمی در بقا و تامین شادکامی و سلامت خانواده داشته باشد، کیفیت زندگی است؛ سازمان بهداشت جهانی، کیفیت زندگی را ارزیابی فرد از موقعیت خویش در زندگی، متن فرهنگی و سیستم‌های ارزشی که در آن زندگی می‌کند، تعریف می‌کند (کای، ورز و جرکلوندا^۲، ۲۰۲۱). از بزرگ‌ترین حیطه‌های کیفیت زندگی، می‌توان به کیفیت زندگی زناشویی^۳ اشاره کرد. کیفیت زندگی زناشویی مطلوب، وضعیتی است که زوجین از ازدواج با یکدیگر خشنودند و احساس سازگاری و رضایت دارند (رجبی، کاوه‌فارسانی، امان‌الهی و خجسته‌مهر، ۱۳۹۷) تأثیری که کیفیت زندگی زناشویی بر سلامت جسمانی و روانی اعضای خانواده، از جمله فرزندان و همچنین ابعاد مختلف زندگی فردی و اجتماعی آنان می‌گذارد، بیانگر اهمیت آن هست (نجاتی، ۱۳۹۶). یکی از عوامل روان‌شناختی که می‌تواند بر کیفیت زندگی زناشویی اثر بگذارد، ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای^۴ است. در مطالعات صورت گرفته پیرامون تعارضات زناشویی و طلاق، علاوه بر عوامل اجتماعی، فرهنگی، حقوقی، اقتصادی و روان‌شناختی، به نقش تأثیرگذار طرح‌واره‌ها نیز اشاره شده است (ملایم‌رفتار، پسندیده و کاظمی، ۲۰۱۹). تعریفی که از ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای ارائه شده عبارت است از «طرح‌واره‌ها یا عملکردهای طرح‌واره‌ای سازگار یا ناسازگاری که در حال حاضر در سیستم پردازش اطلاعات فرد فعال شده‌اند»، این طرح‌واره‌ها می‌توانند مثبت یا منفی باشند و در اوایل زندگی یا در سال‌های بعدی شکل بگیرند و در اکثر اوقات نیز در موقعیت‌هایی برانگیخته می‌شوند که به آن‌ها

-
1. Black-Kutner
 2. Cai, Verze & Bjerklund
 3. Quality Of Marital Life
 4. Schema modes

حساسیت زیادی داریم. به همین علت در روابط میان زوجین، این طرح‌واره‌ها، اهمیت، نگرش و عملکرد رابطه را تحت تأثیر قرار می‌دهند (یانگ، کلوסקو و ویشار^۱، ۲۰۰۳؛ ترجمه حمیدپور و اندوز؛ ۱۳۸۹). چهارده ذهنیت طرح‌واره‌ای وجود دارد که در چهار گروه ذهنیت‌های کودکان^۲، ذهنیت‌های والد ناکارآمد^۳، ذهنیت‌های مقابله‌ای ناکارآمد^۴ و ذهنیت بزرگسال سالم^۵ قرار می‌گیرند (رودیگر، استیونز و بروکمان^۶، ۲۰۱۸).

پژوهش‌های موجود در مورد کیفیت زندگی زناشویی و طرح‌واره‌ها بیشتر بر چگونگی ارتقا کیفیت زندگی زناشویی از طریق طرح‌واره‌درمانی (برزگران، هارون رشیدی و کاظمیان مقدم، ۱۴۰۰) و یا رابطه طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه با متغیرهای زناشویی متمرکز شده‌اند و توجه اندکی به شناسایی برخی عوامل که ممکن است بر شدت و ضعف این رابطه تأثیرگذار بوده، شده است. از عوامل تأثیرگذار بر شدت و ضعف این رابطه، می‌توان به باج‌گیری عاطفی^۷ اشاره کرد، در واقع باج‌گیری عاطفی یکی از الگوهای مخرب در روابط زناشویی است، که بر ابعاد مختلف رابطه تأثیر می‌گذارد. باج‌گیری عاطفی مقوله‌ای مهم و پیچیده است که زیر سطح ادراک ما قرار دارد. وارد شدن در این قلمرو، قوه قضاوت فرد را مبهم و مه‌آلود می‌کند. این مه^۸ (FOG)، دربردارنده معنای سه احساسی است که شامل ترس، تعهد و احساس گناه می‌شود که فرد باج‌گیر در قربانی خود تقویت می‌کند (فوروارد^۹، ۱۹۹۷؛ ترجمه شیخ جوادی، ۱۳۹۸).

-
1. Young, Klosko & Weishar
 2. Child modes
 3. Dysfunctional parent modes
 4. Maladaptive coping modes
 5. Healthy adult mode
 6. Roediger, Stevens & Brockman
 7. Emotional blackmail
 8. FOG= Fear, Obligation, Guilt
 9. Forward

۱۶۴..... نقش تعدیل‌کننده باج‌گیری عاطفی در رابطه بین ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای و ...

باج‌گیری عاطفی عبارت است از، شکل بسیار موثری از استعمار که در آن نزدیکان فرد به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم، او را تهدید می‌کنند که اگر مطابق میلشان رفتار نکنند، تنبیه می‌شود. هدف آن‌ها از این کار به دست آوردن فرمان‌برداری است (لین، چن و لو، ۲۰۲۰).

یانگ و همکارانش (۲۰۰۳) ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای را حاصل آموزه‌های سال‌های نخستین زندگی می‌دانند و از سوی دیگر باج‌گیری عاطفی نیز ریشه در تجربیات کودکی فرد دارد و زیربنای آن، باورهایی است که پدر و مادر به‌طور غیرعمدی و ناآگاهانه در او ایجاد کرده‌اند، در نتیجه تربیت نادرست پدر و مادر، امروز فرزندشان برای نفس کشیدن هم نیازمند توجه و تأیید دیگران است و از ابزاری مانند باج‌گیری عاطفی جهت ارضای نیازها، تأیید و جلب توجه استفاده می‌کند (کارنانی و زلمان، ۲۰۱۹)؛ بنابراین وقتی چنین الگویی از احساس، رفتار و هیجان از دوران کودکی در فرد شکل می‌گیرد، طبیعتاً در تمام زندگی فرد توسعه می‌یابد (مرتس، ییلماز و لوبستیل، ۲۰۲۰) و بدیهی است که در یکی از قوی‌ترین روابط انسانی یعنی رابطه زناشویی به‌خوبی نمود پیدا کند.

تاکنون تحقیقات متعددی به تأثیر و اهمیت طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه به‌عنوان عاملی بسیار مهم در کیفیت زندگی زناشویی اشاره کرده‌اند. برای مثال محمدی، حافظی، احتشام‌زاده، افتخار سعیدی و بختیارپور (۲۰۲۰) به این نتیجه رسیدند که طرح‌واره‌درمانی بر کیفیت زناشویی و عزت نفس جنسی زنان تاثیر دارد، یا چراغی سیف‌آباد، احتشام‌زاده، عسکری و جوهری فرد (۱۴۰۰) در پژوهش خود دریافتند که طرح‌واره‌درمانی ذهنیت‌مدار بر افزایش سازگاری زناشویی تاثیر دارد؛ ولی پژوهش‌های اندکی به نقش

-
1. Lin, Chen & Luo
 2. Karnani & Zelman
 3. Mertens, Yilmaz & Lobbestael

ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای (کارآمد و ناکارآمد) بر متغیرهای زناشویی پرداخته‌اند و به نظر می‌رسد که هیچ پژوهشی باج‌گیری عاطفی را به‌عنوان یک عامل تأثیرگذار در ارتباط بین این متغیرها که می‌تواند نقش زیادی بر شدت و ضعف این رابطه داشته باشد، بررسی نکرده است. نیک نژاد مطلق، مشایخ و حکمی (۱۳۹۶)، دریافتند که بین باج‌گیری عاطفی با رضایت زناشویی در زنان و مردان هیچ رابطه‌ی معناداری وجود ندارد، اما نتایج پژوهش کارنانی و زلمان (۲۰۱۹) نشان داد که باج‌گیری عاطفی می‌تواند رضایت زناشویی را پیش‌بینی کند. همچنین بر اساس پژوهش‌ها، تجربه‌ی سوء رفتار عاطفی در دوران کودکی از طریق ایجاد آسیب‌پذیری شناختی مانند شکل‌گیری طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای ناکارآمد در افراد، می‌تواند آشفتگی‌های روانی در بزرگسالی را پیش‌بینی کنند (مرتس و همکاران، ۲۰۲۰).

همان‌طور که تحقیقات گذشته نشان می‌دهد، ازدواج‌هایی که فاقد سازگاری و رضایت زناشویی هستند، اثرات مخرب و زیانباری را نه‌تنها برای زوجین و خانواده‌هایشان، بلکه برای کل جامعه به همراه خواهند آورد (جهانی‌دولت‌آباد و حسینی، ۱۳۹۴). همچنین با وجود اینکه خیلی از زوجین در زندگی زناشویی خود درگیر پدیده‌ی باج‌گیری عاطفی هستند ولی روی آن شناخت نداشته و از وجود آن در زندگی خود بی‌اطلاع هستند. بنابراین با توجه به اهمیتی که کیفیت زندگی زناشویی در سلامت جسمانی و روان‌شناختی زوجین دارد، ضرورت دارد تا پژوهش‌های بیشتری در خصوص نقش ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای بر کاهش یا افزایش کیفیت روابط زناشویی و همچنین شناسایی عوامل مداخله‌کننده بر کیفیت زندگی زناشویی به‌منظور ارائه‌ی راهکارها صورت گیرد. از این‌رو هدف پژوهش حاضر این است که در قالب یک مدل، نقش تعدیل‌کننده‌ی باج‌گیری عاطفی را در ارتباط بین ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای و کیفیت زندگی زناشویی بررسی کند تا به رفع خلأ پژوهشی در ارتباط با روابط مستقیم و یا غیرمستقیم بین متغیرها بپردازد

۱۶۶..... نقش تعدیل‌کننده باج‌گیری عاطفی در رابطه بین ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای و ...

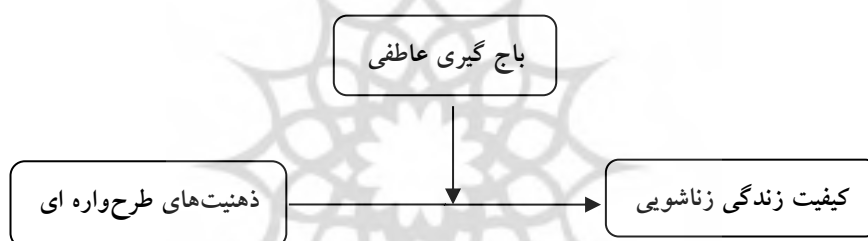
و به افزایش دانش موجود درباره آن‌ها کمک کند. مدل مفهومی پژوهش حاضر در شکل ۱ ارائه شده است. براساس الگوی مفهومی پژوهش، فرضیه‌های زیر مطرح می‌گردد:

۱. ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای و کیفیت زندگی زناشویی با درنظر گرفتن نقش تعدیل‌کننده باج‌گیری عاطفی، ارتباط معناداری وجود دارد.

۲. بین ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای و کیفیت زندگی زناشویی ارتباط معناداری وجود دارد.

۳. بین ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای و باج‌گیری عاطفی ارتباط معناداری وجود دارد.

۴. بین باج‌گیری عاطفی و کیفیت زندگی زناشویی ارتباط معناداری وجود دارد.

شکل ۱: مدل مفهومی پژوهش

روش

روش پژوهش حاضر، توصیفی و از نوع همبستگی و جامعه آماری شامل تمامی کارکنان زن متأهلی بودند که در سال ۱۳۹۹ در شرکت دارویی، بهداشتی و آرایشی مینو مشغول به کار بودند. با توجه به این که زمان اجرای این پژوهش با شیوع بیماری کووید ۱۹ هم‌زمان بود، امکان حضور شرکت‌کنندگان مورد مطالعه وجود نداشت، لذا، روش سرشماری اتخاذ و برای تکمیل پرسشنامه‌ها از روش ارسال آنلاین، از طریق شبکه‌های اجتماعی مجازی واتساپ و تلگرام استفاده شد. به این صورت که تعداد زنان متأهل شاغل در شرکت ۲۲۶ نفر بودند که با روش سرشماری، پرسشنامه‌ها برای تمامی کارکنان زن متأهل ارسال شد.

در نهایت ۲۰۵ نفر به پرسشنامه‌ها پاسخ دادند و به‌عنوان نمونه در نظر گرفته شدند. ملاک‌های ورود به این پژوهش عبارت بودند از: رضایت برای شرکت در پژوهش، جنسیت زن و متأهل بودن، دارا بودن حداقل ۲۲ سال سن، سپری شدن حداقل ۲ سال از زمان ازدواج و دارا بودن یکی از شبکه‌های اجتماعی مجازی؛ و ملاک‌های خروج نیز شامل عدم تمایل به شرکت در پژوهش و تکمیل ناقص پرسشنامه‌ها بود. در نهایت داده‌های گردآوری شده مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

ابزار

پرسشنامه ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای (SMQ)^۱: این پرسشنامه توسط یانگ و همکارانش (۲۰۰۷) باهدف سنجش ۱۴ ذهنیت طرح‌واره‌ای شامل ذهنیت‌های کودک آسیب‌پذیر^۲، کودک عصبانی^۳، کودک غضبناک^۴، کودک تکانشی^۵، کودک بی‌انضباط^۶، کودک شاد^۷، تسلیم‌شده مطیع^۸، ذهنیت محافظ بی‌تفاوت^۹، خود آرام‌بخش^{۱۰}، خود بزرگ‌منش^{۱۱}، زورگو و تهاجمی^{۱۲}، والد تنبیه‌گر^{۱۳}، والد پرتوقع^{۱۴} و بزرگ‌سال سالم ساخته شد که ۱۲۴ گویه دارد و دارای مقیاس ۶ درجه‌ای لیکرت (از هیچ‌وقت = ۱ تا همیشه = ۶) است. ضریب همسانی درونی خرده مقیاس‌ها توسط یانگ و همکاران (۲۰۰۷)، بین ۰/۷۶ تا ۰/۹۶ قرار داشت و

-
1. Schema Modes Questionnaire
 2. Vulnerable Child
 3. Angry Child
 4. Enraged Child
 5. Impulsive Child
 6. Undisciplined Child
 7. Happy child
 8. Compliant surrenderer
 9. Detached protector
 10. Detached self-soother
 11. Self-aggrandiser
 12. Bully and attack
 13. Punitive parent
 14. Demanding parent

۱۶۸..... نقش تعدیل‌کننده باج‌گیری عاطفی در رابطه بین ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای و ...

برای کل پرسشنامه ۰/۸۹ گزارش شده است و هرچه نمرات فرد در این پرسشنامه بالاتر باشد، نشانه ذهنیت انعطاف‌ناپذیر وی و تسلط آن ذهنیت بر سیستم پردازش اطلاعات است. در ایران پایایی این پرسشنامه توسط حنایی و همکاران (۱۳۹۴) بررسی شد و پایایی زیرمقیاس‌ها را با استفاده از ضرایب آلفای کرونباخ بین ۰/۵۱ تا ۰/۸۸ و برای کل پرسشنامه ۰/۹۰ گزارش کردند. در پژوهش حاضر نیز، پایایی پرسشنامه از طریق ضریب آلفای کرونباخ برای خرده‌مقیاس‌ها از حداقل ۰/۷۶ برای ذهنیت کودک عصبانی تا حداکثر ۰/۸۴ برای ذهنیت بزرگسال سالم و ذهنیت کودک شاد و ۰/۹۲ برای کل ابزار به دست آمد.

پرسشنامه کیفیت ادراک‌شده از ابعاد رابطه‌ی زناشویی (PRQC)^۱: این پرسشنامه که توسط فلچر، سیمپسون و توماس^۲ (۲۰۰۰) تدوین شده و دارای ۱۸ گویه در ابعاد رضایت^۳، تعهد^۴، صمیمیت^۵، اعتماد^۶، شور و هیجان جنسی^۷ و عشق می‌باشد. این پرسشنامه بر اساس مقیاس ۷ درجه‌ای لیکرت (از اصلاً=۱ تا کاملاً=۷) نمره‌گذاری شده است و طیف نمره ۱۸_۱۲۶ دارد. نمرات بالاتر نشان‌دهنده کیفیت بهتر رابطه زناشویی در ابعاد مختلف است. فلچر و همکارانش (۲۰۰۰) با پژوهش روی زوجینی که روابط بلندمدت و پایداری داشتند، پایایی مطلوب این پرسشنامه را برای هریک از ابعاد مذکور با ضریب آلفای کرونباخ به ترتیب بالا ۰/۹۱، ۰/۹۶، ۰/۸۶، ۰/۷۸، ۰/۸۶، ۰/۸۹ و برای کل پرسشنامه ۰/۸۵ گزارش کردند. در ایران، نیلفروشان و همکاران (۱۳۹۳)، پایایی این پرسشنامه را از طریق همسانی درونی با ضریب آلفای کرونباخ کل ۰/۹۵ و به تفکیک جنسیت در زنان ۰/۹۵ و در مردان ۰/۹۴ گزارش کردند. همچنین روایی پرسشنامه

-
1. Perceived Relationship Quality Components Questionnaire
 2. Fletcher, Simpson & Thomas
 3. Satisfaction
 4. Commitment
 5. Intimacy
 6. Trust
 7. Passion

به روش بازآزمایی برای کل مقیاس ۰/۹۵ و به تفکیک جنسیت، در زنان ۰/۹۶ و در مردان ۰/۹۱ گزارش شد. در پژوهش حاضر، پایایی کل ابزار محاسبه شد که ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۵ به دست آمد. پرسشنامه باج‌گیری عاطفی^۱: این پرسشنامه توسط رحمت، سوداگر و جمهری (۱۳۹۸) ساخته شده است که دارای ۷۲ گویه در ارتباط با سه مؤلفه احساس ترس، احساس تعهد و احساس گناه می‌باشد، هر گویه دارای مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت (از هرگز=۱ تا همیشه=۵) است که طیف نمره ۷۲-۳۶۰ دارد. از طریق تحلیل عاملی تأییدی سه عامل (احساس ترس، احساس تعهد و احساس گناه) در این پرسشنامه شناخته شد؛ پایایی این پرسشنامه با روش بازآزمایی در هریک از سه مولفه مذکور به ترتیب ۰/۹۵، ۰/۹۱، ۰/۹۰ و در کل آزمون ۰/۹۶ گزارش شد؛ همچنین آلفای کرونباخ پرسشنامه، ۰/۷۴ توسط سازنده گزارش شده است که نشان دهنده همسانی درونی بالای سؤالات با یکدیگر می‌باشد. در پژوهش حاضر نیز، ضریب آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه ۰/۹۶ به دست آمد.

یافته‌ها

در پژوهش حاضر، تمامی شرکت‌کنندگان از نظر جنسیت، زن هستند و بالای ۲۰ سال سن دارند. از نظر سنی اکثریت نمونه پژوهش یعنی ۸۶ نفر (۴۲ درصد) بین ۲۵ تا ۳۵ سال می‌باشند و ۴۵ نفر (۲۲ درصد) بالای ۵۰ سال، هستند. از نظر میزان تحصیلات نیز بیشتر پاسخگویان یعنی ۱۴۰ نفر (۶۸ درصد) دارای تحصیلات لیسانس و یا فوق لیسانس می‌باشند، همچنین اکثریت شرکت‌کنندگان یعنی ۱۰۶ نفر (۵۱ درصد) بین ۲ تا ۱۰ سال از زمان ازدواج‌شان سپری شده بود.

۱۷۰..... نقش تعدیل‌کننده باج‌گیری عاطفی در رابطه بین ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای و ...

در جدول ۱، بررسی مقادیر کجی و کشیدگی نشان می‌دهد با توجه به این که مقادیر کجی و کشیدگی تمامی متغیرها در دامنه +۲ تا -۲ بدست آمده است، می‌توان نتیجه گرفت که تمامی متغیرها از توزیع نرمال یا نزدیک به نرمال برخوردارند.

جدول ۱: میانگین، انحراف معیار، آزمون‌های ارزیابی نرمال بودن توزیع متغیرها

متغیر	میانگین	انحراف معیار	کجی	کشیدگی
ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای	۲/۵۶	۰/۳۴	۰/۲۸	-۰/۳۸
باج‌گیری عاطفی	۳/۵۳	۰/۶۳	-۰/۴۵	-۰/۲۰
کیفیت زندگی زناشویی	۵/۷۵	۱/۲۱	-۱/۲۱	۰/۶۸

در جدول ۲ همبستگی پیرسون نشان داد رابطه معنی‌داری بین نمره کل سه متغیر اصلی ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای، باج‌گیری عاطفی و کیفیت زندگی زناشویی وجود دارد ($p < 0/05$). همچنین یافته‌ها نشان داد رابطه مثبتی بین ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای با باج‌گیری عاطفی وجود دارد و رابطه بین کیفیت زندگی زناشویی با دو متغیر ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای و باج‌گیری عاطفی منفی است.

جدول ۲: نتایج همبستگی بین متغیرهای پژوهش

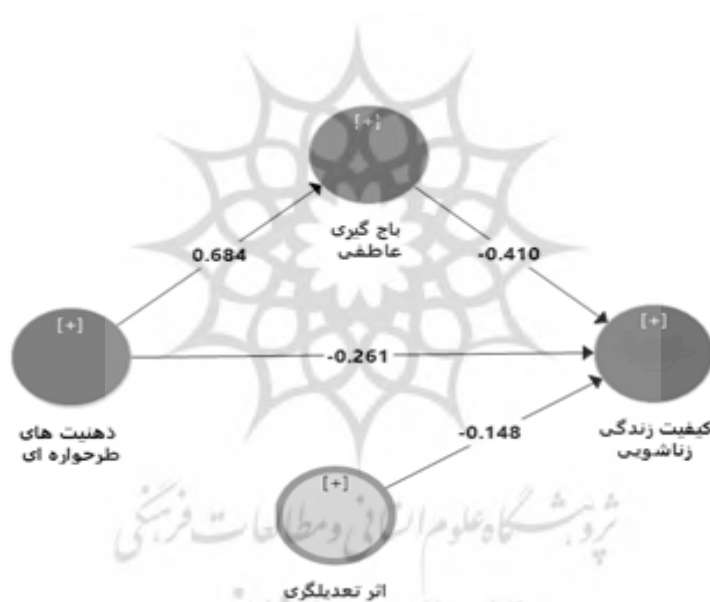
متغیرها	باج‌گیری عاطفی		کیفیت زندگی زناشویی	
	ضریب همبستگی	سطح معنی‌داری (p)	ضریب همبستگی	سطح معنی‌داری (p)
ذهنیت کودک آسیب‌پذیر	۰/۶۱	< ۰/۰۰۱	-۰/۵۷	< ۰/۰۰۱
ذهنیت کودک عصبانی	۰/۴۹	< ۰/۰۰۱	-۰/۳۶	< ۰/۰۰۱
ذهنیت کودک غضبناک	۰/۳۰	< ۰/۰۰۱	-۰/۲۶	< ۰/۰۰۱

۰/۳۶	< ۰/۰۰۱	-۰/۲۷	< ۰/۰۰۱	ذهنیت کودک تکانشی
۰/۳۳	< ۰/۰۰۱	-۰/۲۲	< ۰/۰۰۱	ذهنیت کودک بی‌انضباط
-۰/۳۲	< ۰/۰۰۱	۰/۴۵	< ۰/۰۰۱	ذهنیت کودک شاد
۰/۴۸	< ۰/۰۰۱	-۰/۱۰	۰/۱۴	ذهنیت تسلیم‌شده مطیع
۰/۴۶	< ۰/۰۰۱	-۰/۳۸	< ۰/۰۰۱	ذهنیت محافظ بی‌تفاوت
۰/۳۳	< ۰/۰۰۱	-۰/۰۶	۰/۳۷	ذهنیت خود آرامبخش بی-تفاوت
۰/۱۹	< ۰/۰۰۱	-۰/۱۳	۰/۰۵	ذهنیت خود بزرگ‌منش
۰/۳۰	< ۰/۰۰۱	-۰/۱۹	< ۰/۰۰۱	ذهنیت زورگو و تهاجمی
۰/۵۲	< ۰/۰۰۱	-۰/۲۹	< ۰/۰۰۱	ذهنیت والد تنبیه‌گر
۰/۳۹	< ۰/۰۰۱	-۰/۰۸	۰/۲۵	ذهنیت والد پرتوقع
-۰/۲۲	< ۰/۰۰۱	۰/۲۶	< ۰/۰۰۱	ذهنیت بزرگسال سالم
۰/۵۵	< ۰/۰۰۱	-۰/۲۹	< ۰/۰۰۱	نمره کل ذهنیت‌های طرحواره-ای
-۰/۵۲	< ۰/۰۰۱	—	—	کیفیت زندگی زناشویی

۱۷۲..... نقش تعدیل‌کننده باج‌گیری عاطفی در رابطه بین ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای و ...

مدل مفهومی پژوهش با استفاده از تکنیک مدلیابی معادلات ساختاری به روش حداقل مجذورات جزئی (PLS) آزمون شد.

شکل ۲ مدل را در حالت ضرایب استاندارد نشان می‌دهد. دامنه ضریب استاندارد از ۰ تا ۱ است. بررسی ضرایب مدل نشان می‌دهد که قوی‌ترین تأثیرها در مدل مربوط به تأثیر ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای بر باج‌گیری عاطفی با ضریب ۰/۶۸۴ و باج‌گیری عاطفی بر کیفیت زندگی زناشویی با ضریب ۰/۴۱۰- است.

شکل ۲. مدل معادلات ساختاری در حالت ضرایب استاندارد

در جدول ۳، شاخص‌های برازش مدل ارائه شده است. بر طبق نتایج، ضریب تعیین برای متغیر وابسته

نهایی کیفیت زندگی زناشویی برابر با ۰/۳۴ است؛ مقدار شاخص Q^2 (CV-Redundancy) برای

کیفیت زندگی زناشویی مقدار ۰/۳۱ است؛ مقدار شاخص GOF که برازش کلی مدل را می‌سنجد برای

مدل پژوهش مقدار ۰/۴۳ است که مقدار مناسبی است و نشان می‌دهند که مدل از برازش خوبی برخوردار است.

جدول ۳: شاخص‌های برازش مدل

متغیرها	شاخص ضریب تعیین	شاخص اعتبار افزونگی	شاخص کلی برازش
	R	Q	GOF
کیفیت زندگی زناشویی	۰/۳۴	۰/۳۱	۰/۴۳

در جدول ۴، نتایج آزمون روابط مدل پژوهش گزارش شده است. بررسی نقش تعدیل‌گری باج‌گیری عاطفی در رابطه بین ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای و کیفیت زندگی زناشویی نشان می‌دهد که نقش تعدیل‌گری تأیید شده است ($p < ۰/۰۵$).

جدول ۴: آزمون ضرایب مدل ساختاری: ضرایب استاندارد شده، مقدار t و سطح معنی داری

تأثیرها	ضریب استاندارد شده	مقدار t	مقدار p	نتیجه
تأثیر ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای بر باج‌گیری عاطفی	۰/۶۸	۱۶/۴۴	< ۰/۰۰۱	تأیید
تأثیر باج‌گیری عاطفی بر کیفیت زندگی زناشویی	-۰/۴۱	۴/۸۰	< ۰/۰۰۱	تأیید
تأثیر ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای بر کیفیت زندگی زناشویی	-۰/۲۶	۳/۹۷	< ۰/۰۰۱	تأیید
اثر تعدیل‌گری باج‌گیری عاطفی	-۰/۱۴	۲/۰۶	۰/۰۴	تأیید

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج یافته‌ها حاکی از آن بود که باج‌گیری عاطفی نقش تعدیل‌گری معناداری بین ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای و کیفیت زندگی زناشویی دارد. در بررسی پیشینه تحقیق، به نظر می‌رسد پژوهشی که شبیه به مدل مدنظر

۱۷۴..... نقش تعدیل‌کننده باج‌گیری عاطفی در رابطه بین ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای و ... پژوهش باشد، وجود نداشته باشد ولی می‌توان گفت یافته حاضر با برخی از پژوهش‌ها مانند، محمدی و همکاران، (۲۰۲۰)، چراغی سیف‌آباد و همکاران (۱۴۰۰)، ملایم‌رفتار و همکاران (۲۰۱۹) و برزگران و همکاران (۱۴۰۰)، که نقش طرح‌واره‌ها و کیفیت ارتباطات زوجین را با بهبود کیفیت زناشویی بررسی کرده‌اند هم‌راستا می‌باشد. در تبیین تأیید احتمالی فرضیه حاضر می‌توان گفت مطابق نظریه طرح‌واره‌ای یانگ، برخی از افراد در نتیجه تجارب کودکی منفی، ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای ناسالم را ایجاد می‌کنند که بر شیوه تفکر، احساس و رفتار آن‌ها در روابط صمیمانه بعدی و سایر جنبه‌های زندگی‌شان اثر می‌گذارد (یانگ و همکاران، ۲۰۰۳)؛ در نتیجه ارضا نشدن نیازهای هیجانی دوران کودکی، زمینه ایجاد الگوهای ارتباطی ناسالم مانند باج‌گیری عاطفی و در نتیجه ناسازگاری در زندگی زناشویی خواهد شد. باج‌گیری عاطفی عامل مؤثری است که تحت تأثیر ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای ناکارآمد قرار می‌گیرد و به نوبه خود روابط زناشویی میان زوجین را در گذر زمان تهدید می‌کند و سبب فرسایش عشق و صمیمیت میان آنان می‌گردد (کارنانی و زلمان، ۲۰۱۹). در تبیین ارتباط بین ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای و باج‌گیری عاطفی باید گفت باج‌گیری عاطفی همچون طرح‌واره‌های ناکارآمد در نتیجه ناکامی‌ها و عدم ارضای نیازهای نخستین کودکان در شرایط بحرانی شکل گرفته و در بزرگسالی بر روابط میان فردی اثر می‌گذارد. همچنین با توجه به تأیید نقش تعدیل‌گر باج‌گیری عاطفی می‌توان چنین گفت، از آنجایی که طرح‌واره، صفتی است که ممکن است در یک لحظه فعال باشد یا نباشد؛ باج‌گیری عاطفی می‌تواند به‌عنوان یک تجربه ناخوشایند، زمینه را برای فعال‌سازی طرح‌واره‌ها فراهم آورد (کارنانی و زلمان، ۲۰۱۹).

نتایج یافته‌ها نشان داد که بین ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای و کیفیت زندگی زناشویی رابطه منفی و معناداری برقرار است و رابطه دو مؤلفه ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای یعنی ذهنیت کودک شاد و ذهنیت

بزرگ‌سال سالم باکیفیت زندگی زناشویی مثبت و معنادار است. در تبیین یافته‌های این فرضیه می‌توان بیان داشت، زمانی که طرح‌واره‌ها فعال می‌شوند، تبدیل به اتاق فرمان افکار خودآیند منفی می‌گردند که سوگیری در اطلاعات را به دنبال خواهد داشت؛ در نتیجه پردازش اطلاعات را در دوره‌های بعدی زندگی از جمله مرحله ازدواج تحت تأثیر قرار خواهد داد. یکی از خصوصیات مهم طرح‌واره‌ها، اثرگذاری بر روی روابط نزدیک انسان‌هاست و از آنجایی که اولین تجربه روابط نزدیک و متعهدانه بعد از روابط والد-فرزندی، روابط میان زوجین است، در نتیجه می‌تواند نقطه آغازین فوران ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای در روابط زناشویی و به دنبال آن کاهش یا افزایش کیفیت زندگی زناشویی زوجین گردد. طبق رویکرد روان‌پویشی و نظریه ارتباط شیء، روابط زناشویی مسئله‌دار و ناآرام، تحت تأثیر درون‌فکنی‌های آسیب‌زا یعنی اثرات و خاطرات دوران کودکی و مرتبط با والدین و یا سایر اشخاص نزدیک به فرد قرار دارد. در تبیین رابطه مثبت کیفیت زندگی زناشویی با دو ذهنیت طرح‌واره‌ای کودک شاد و بزرگ‌سال سالم می‌توان گفت، فردی با ذهنیت کودک شاد، از نظر نیازهای هیجانی ارضا شده و هیچ‌گونه ارتباطی با طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه ندارد و در زندگی خود احساس رضایت خاطر و تعلق می‌کند. افرادی که دارای ذهنیت بزرگ‌سال سالم می‌باشند، سایر ذهنیت‌های ناکارآمد را تعدیل می‌نمایند و به‌خوبی قادر به کنترل هیجانات خویش هستند و بر مشکلات زندگی فائق می‌آیند (یانگ و همکاران، ۲۰۰۳)؛ در نتیجه از رضایت و کیفیت زندگی بالایی نیز برخوردارند.

همچنین یافته‌ها نشان داد که دو زیرمؤلفه ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای، شامل ذهنیت کودک شاد و ذهنیت بزرگ‌سال سالم دارای رابطه منفی با باج‌گیری عاطفی هستند. نتایج یافته‌ها با نتایج به‌دست‌آمده از پژوهش مرتنس و همکاران (۲۰۲۰) همسو است. براساس یافته‌های به‌دست‌آمده، باج‌گیری عاطفی بیشترین

۱۷۶..... نقش تعدیل‌کننده باج‌گیری عاطفی در رابطه بین ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای و ...

همبستگی را با ذهنیت‌های کودکانه به‌غیر از ذهنیت کودک شاد، دارا است. این ذهنیت‌ها اساساً با هیجان‌های اولیه و اساسی مانند خشم، ترس و غم گره‌خورده‌اند و در کودکی فرد ریشه داشته و از تجارب تلخ و ناگوار او در آن دوران ناشی می‌شوند. فردی با ذهنیت کودک آسیب‌پذیر، از آنجایی که اکثر طرح‌واره‌های ناسازگار را تجربه می‌کند، همچون کودکی طردشده عمل می‌کند که مورد بی‌توجهی و بی‌مهری والدین و نزدیکان خود واقع شده است. ذهنیت کودک عصبانی و غضبناک، به خاطر برآورده نشدن نیازهایش خشمگین است و فردی با ذهنیت‌های کودک تکانش‌گر و کودک بی‌انضباط، بدون توجه به خواسته‌های دیگران و پیامدهای رفتارش، هیجان‌ها و امیال طبیعی دلخواه خود را نشان می‌دهد (مرتسن و همکاران، ۲۰۲۰). در همین ارتباط باید گفت، اشخاصی که در روابط خود از باج‌گیری عاطفی استفاده می‌کنند، در مقابل خواسته‌های خود، پاسخ نه را نمی‌پذیرند و هرگونه مقاومتی از جانب اطرافیان را نوعی تهدید تلقی کرده و در نتیجه با خشونت وارد عمل می‌شوند. همچنین این افراد با استفاده از روش‌های فریبکارانه و غیراخلاقی، سعی می‌کنند بر انتخاب‌ها، تصمیم‌گیری‌ها و رفتارهای شریک عاطفی خود اثر بگذارند (کارنانی و زلمان، ۲۰۱۹). در واقع احساس خودمحوری که باج‌گیران عاطفی از آن برخوردارند، ناشی از این باور است که منبع توجه و محبتی که همیشه در دسترسشان قرار داشت، به‌سرعت در حال اتمام است (فوروارد، ۱۹۹۷؛ ترجمه شیخ جوادی، ۱۳۹۸). در تبیین ارتباط ذهنیت‌های والد ناکارآمد و باج‌گیری عاطفی می‌توان گفت، زمانی که افراد دارای ذهنیت‌های والد ناکارآمد هستند، در نقش والدین خود فرورفته و مشابه آنان رفتار می‌کنند. طبق نظر فوروارد (۱۹۹۷، ترجمه شیخ جوادی ۱۳۹۸) باید گفت، باج‌گیران عاطفی همانند والدینی هستند که اعتقاد دارند، تنبیه کردن، باعث شکل‌گیری شخصیت کودک می‌شود و نسبت به آزار و اذیت عزیزانشان هیچ احساس گناهی ندارند. همچنین با ایجاد احساس گناه در قربانی

خود، و انداختن تمام مسئولیت‌ها به گردن آنان، باعث برانگیختن احساس بی‌ارزشی و عدم اعتماد به نفس در آنان می‌گردند. به‌طور کلی رابطه بین ذهنیت‌های مقابله‌ای ناکارآمد و باج‌گیری عاطفی را می‌توان این‌گونه تبیین کرد که، افرادی که ذهنیت‌های مقابله‌ای ناکارآمد دارند، بسیار وابسته و منفعل هستند و تسلیم محض اطرافیان خود می‌شوند و یا علاقه‌ای وافر به مرکز توجه بودن دارند و برای تسلط بر دیگران، دست به زورگویی و بدرفتاری می‌زنند (یانگ و همکاران، ۲۰۰۳).

طبق یافته‌ها، بین باج‌گیری عاطفی و کیفیت زندگی زناشویی رابطه منفی و معناداری وجود دارد، به این معنا که با افزایش باج‌گیری عاطفی، کیفیت زندگی زناشویی کاهش می‌یابد و بالعکس. نتایجی که به دست آمد با نتایج پژوهش رحمت (۱۳۹۸) و کارنانی و زلمان (۲۰۱۹) همسو و با پژوهش نیک نژاد مطلق و همکاران (۱۳۹۶) که دریافتند بین باج‌گیری عاطفی با رضایت زناشویی در زنان و مردان هیچ رابطه معناداری وجود ندارد، ناهمسو می‌باشد. در تبیین دلایل تأیید احتمالی این فرضیه می‌توان گفت، باج‌گیری عاطفی سه مؤلفه ترس، تعهد و احساس گناه را دربر می‌گیرد؛ ترس و احساس گناه نیز هیجانات منفی هستند که به‌نوعی از نگرانی‌های فرد نسبت به دیگران، خود و رفتارهای انجام‌شده ناشی می‌شوند؛ در واقع افرادی که احساس گناه و ترس بیشتری را تجربه می‌کنند، ارزیابی منفی بیشتری هم نسبت به خود و رفتارهایشان دارند. در نتیجه هرچه میزان این دو احساس در یک رابطه افزایش یابد، به‌صورت بخشی از زندگی روزانه درمی‌آید، انعطاف‌پذیری و مشورت با یکدیگر کم‌رنگ شده و متعاقباً به همان میزان، احتمال سردی و شکست در رابطه بیشتر خواهد شد (رحمت، ۱۳۹۷).

ازجمله محدودیت‌های پژوهش حاضر، عدم بررسی تأثیر برخی متغیرهای مداخله‌گر مانند عوامل اجتماعی و اقتصادی و ویژگی‌های شخصیتی و نقش آن‌ها در متغیرهای پژوهش است که می‌تواند بر

۱۷۸..... نقش تعدیل‌کننده باج‌گیری عاطفی در رابطه بین ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای و ...

قابلیت تعمیم‌پذیری اثرگذار باشد؛ در نتیجه پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی، این عوامل مداخله‌گر بررسی یا کنترل گردد. همچنین فراهم نبودن شرایط اجرای پرسشنامه‌ها به صورت مداد-کاغذی، به علت شیوع بیماری کووید ۱۹ محدودیت دیگری بود که به دلیل توزیع پرسشنامه‌ها در شبکه‌های مجازی شرایط کنترل در پژوهش با محدودیت مواجه ساخت. با توجه به اینکه پژوهش حاضر تنها بر روی زنان متأهل انجام شده است، برای فراهم‌سازی امکان تعمیم بیشتر پیشنهاد می‌شود، این پژوهش بر روی مردان متأهل اجرا گردد.

از آنجایی که ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای و باج‌گیری عاطفی نقش مهمی را در کیفیت زندگی زناشویی ایفا می‌کنند، پیشنهاد می‌شود متخصصین سلامت روان با برگزاری کارگاه‌ها و سمینارهایی جهت بهره‌مندی زوجین در زمینه شناخت ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای و باج‌گیری عاطفی، آگاه‌سازی انجام دهند تا کیفیت زندگی زناشویی ارتقا یابد.

تشکر و قدردانی

از شرکت دارویی مینو و تمامی شرکت‌کنندگان عزیز در این پژوهش، قدردانی و سپاس‌گزاری می‌شود.

منابع

- جهانی دولت‌آباد، اسماعیل، و حسینی، سید حسن. (۱۳۹۴). مطالعه جامعه‌شناختی علل و زمینه‌های بروز تعارضات زناشویی در شهر تهران. *بررسی مسائل اجتماعی ایران*، ۵(۲): ۳۶۴-۳۲۹.
- چراغی سیف‌آباد، نجمه، احتشام‌زاده پروین،، عسکری، پرویز، و جوهری‌فرد، رضا. (۱۴۰۰). مقایسه اثربخشی طرحواره‌درمانی ذهنیت‌مدار و زوج‌درمانی هیجان‌مدار بر سازگاری زناشویی در زوجین دارای تعارضات زناشویی. *پژوهش پرستاری*، ۱۶(۲) ۴۸-۳۸.

حنایی، نازیلا، محمودعلیلو، مجید، بخشی پوررودسری، عباس، و اکبری، ابریم. (۱۳۹۴). ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای، تجربه کودک آزاری و سبک‌های دلبستگی در اختلال شخصیت مرزی. *روانشناسی بالینی و شخصیت (دانشور رفتار)*، ۱۳(۱۲)، ۱۰۱-۱۱۸.

رجبی غلامرضا، کاوه فارسانی ذبیح‌اله، امان‌الهی عباس، خجسته مهر رضا. (۱۳۹۷). شناسایی مؤلفه‌های کیفیت زناشویی زوج‌ها: یک پژوهش کیفی. *تحقیقات کیفی در علوم سلامت*، ۷(۲)، ۱۹۸-۲۱۷.

رحمت، سپیده. (۱۳۹۷). *شکست‌های عشقی بر اساس باج‌گیری عاطفی و سبک‌های دلبستگی*. تهران: انتشارات مشکات دانش.

رحمت، سپیده، سوداگر، شیدا، جمهری، فرهاد (۱۳۹۸). ساخت، استانداردسازی و هنجاریابی پرسشنامه باجگیری عاطفی، *فصلنامه روان‌سنجی*، ۸(۲۹)، ۶۳-۸۱.

فوروارد، سوزان (۱۹۹۳)، باج‌گیری عاطفی. ترجمه: منیژه شیخ‌جوادی (۱۳۹۸) تهران: انتشارات پیکان

نیک‌نژاد مطلق، شهره، مشایخ، مریم، و حکمی، محمد (۱۳۹۶)، *رابطه تصویر بدنی و باج‌گیری عاطفی با رضایت زناشویی، چهارمین کنفرانس بین‌المللی نوآوری‌های اخیر در روانشناسی، مشاوره و علوم رفتاری، تهران، دانشگاه نیکان*.

نیلفروشان، پریسا، احمدی، سیداحمد، فاتحی‌زاده، مریم، عابدی، محمدرضا، قاسمی، وحید. (۱۳۹۳). تأثیر همزمان عامل عمومی شخصیت و ابعاد دلبستگی بر کیفیت رابطه زناشویی. *فصلنامه مشاوره و روان‌درمانی خانواده*، ۴(۳)، ۴۷۳-۵۰۷.

یانگ، جفری، کلوسکو، ژانت، و ویشار، مارجوری. (۲۰۰۳). *طرح‌واره درمانی (راهنمای کاربردی برای متخصصان بالینی)* جلد ۱ و ۲. ترجمه: حسن حمیدپور و زهرا اندوز (۱۳۸۹). تهران: انتشارات ارجمند.

Barzegaran, S., Haroon Rashidi, H., Kazemian Moghadam, K. (2021). The effect of emotional schema therapy on forgiveness, quality of marital relationships, and self-differentiation of women faced with infidelity. *Journal of Applied Psychological Research*, 12(1), 315-332.

Black-Kutner, R. (2020). *Self-acceptance, partner-acceptance, and forgiveness relating to marital satisfaction*. Dissertation for the Degree of Doctor of Psychology Hofstra University Hempstead, N.Y.

۱۸۰ نقش تعدیل‌کننده باج‌گیری عاطفی در رابطه بین ذهنیت‌های طرح‌واره‌ای و ...

- Bricker, D., Young, J. E. (2012). *A clients guide to schema therapy*. New York: Cognitive therapy center.
- Cai, T., Verze, P., Bjerklund Johansen, T.E. (2021). The quality of iife definition: where are we going? *Uro 2021*, 1(1), 14-22.
- Cheraghi Seyf Abad, N, Ehtesham Zadeh, P., Asgari, P., & Johari Fard, R. (2021). The comparison effect of schema mode therapy and emotionally focused couple therapy on marital adjustment in couples with marital conflict referred to counseling centers. *Iranian Journal of Nursing Research*, 16(2),38-48. [Text in Persian].
- Fletcher, G. J., Simpson, J. A., & Thomas, G. (2000). The measurement of perceived relationship quality components: A confirmatory factor analytic approach. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 26(3): 340-354.
- Forward, S. (1993). Emotional blackmail, Translation: Sheikh Javadi, M. (2019) Tehran: Peykan Publications. [Text in Persian].
- Hanaei, N., Mahmood Alilou, M., Bakhshi Pour Roudsari, A., Akbari, I. (2015). Mentalities sketches, experience of child abuse and attachment styles with borderline personality disorder. *Clinical Psychology and Personality*. 13(1), 101-120. [Text in Persian].
- Jahani Dolatabad, E., & Hosseini, H. (2015). Sociological study of the causes and contexts of marital conflicts in Tehran. *Iranian Journal of Social Problems*. 2(5), 329-364. [Text in Persian].
- Karnani, S. R., & Zelman, D. C. (2019). Measurement of emotional blackmail in couple relationships in Hong Kong. *Couple and Family Psychology: Research and Practice*, 8(3): 165-180.
- Lin, W. R., Chen, H. T., & Luo, S. T. (2020). Relationships among emotional blackmail, job frustration, turnover intention for tour leaders. *Anatolia*: 1-12.
- Mertens, Y., Yilmaz, M., & Lobbestael, J. (2020). Schema modes mediate the effect of emotional abuse in childhood on the differential expression of personality disorders. *Child abuse & neglect*, 104, 104445.
- Mohammadi S, Hafezi F, Ehteshamzadeh P, Eftekhari Saadi Z, Bakhtiarpour S. (2020). The effect of schema therapy on sexual self-esteem in the women involved in marital conflicts. *Women. Health. Bull*, 7(2):49-55.

- Molayem Raftar, S. M., Pasandideh, M. M., & Kazemi, P. (2019). Comparing early maladaptive schemas, sexual knowledge and attitude in applicant for divorce and ordinary couples. *Journal of Fundamentals of Mental Health*, 21(1), 5-13.
- Niknejad Motlagh, Sh., Mashayekh, M., & Hakami, M. (2017), The relationship between body image and emotional blackmail with marital satisfaction, *Fourth International Conference on Recent Innovations in Psychology, Counseling and Behavioral Sciences*, Tehran, Nikan University. [Text in Persian].
- Nilforooshan, P., Ahmadi, A., Fatehizadeh, M., Reza Abedi, M., Ghasemi, V. (2014). The simultaneous effects of general factor of personality and attachment dimensions on marital quality. *Family Counseling and Psychotherapy*, 4(3), 473-507. [Text in Persian].
- Rahmat, S., Soodagar, SH, & Jomehri, F. (2019). Design, standardize and normalize an emotional blackmail inventory. *Journal of Psychometry*, 8(29), 63-81. [Text in Persian].
- Rajabi G, Kaveh-Farsani Z, Amanuelahi A, Khojasteh-Mehr R. (2018). Identifying the components of marital relationship: A Qualitative study. *J Qual Res Health Sci*, 7(2), 172-87. [Text in Persian].
- Roediger, E., Stevens, B. A., & Brockman, R. (2018). *Contextual schema therapy: An integrative approach to personality disorders, emotional dysregulation, and interpersonal functioning*. New Harbinger Publications.
- Young, J. E., Klasko, J. S. & Wishaar, M. E. (2003). *Schema's therapy: A practitioner guide*. New York: Guilford Press.
- Young, J., Clossco, J., & Wisnar, M. (2003). *Schema Therapy (practical guide for clinical specialists)*. Translation: Hamidpour, H. & Andouz, Z. (2010). Tehran: Arjmand Publications. [Text in Persian].
- Young, J.E., Arntz, A., Atkinson, T., Lobbestael, J., Weishaar, M.E., Van Vreeswijk, M.F., et al. (2007). *The schema mode inventory*. New York: Schema Therapy Institute.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

The Moderating Role of Emotional Blackmail in the Relationship between Schema Modes and Quality of Marital Life

Mandana Niknam ^{*1}; Atefeh Rikhtegar Berenji ²

Abstract

The aim of this study was to investigate the moderating role of emotional blackmail in the relationship between schema modes and quality of marital life. The research method was descriptive-correlational. The statistical population of the study included all married female employees in a Pharmaceutical Company in Tehran in 2020, numbering 226 people that Using a census method, and according to the criteria of the study, a sample of 205 people was selected. The research instruments included a questionnaire of Schema mode of Young, Perceived Relationship Quality Components of Fletcher, Simpson and Thomas and Rahmat's Emotional Blackmail Inventory. Relationships between variables were tested by Pearson correlation test and research model using structural equation modeling technique. Based on the findings of the present study, the moderating role of emotional blackmail in the relationship between schema modes and quality of marital life was confirmed. Therefore, it is suggested that mental health professionals pay special attention to the two factors of schema modes and emotional blackmail in order to improve the quality of marital life of couples.

Keywords: Emotional blackmail, Quality of marital life, Schema modes.

^{1*} Corresponding author: Assistant Professor, Department of Psychology and Educational Sciences, Faculty of Human Science, Khatam University, Tehran, Iran. m.niknam@khatam.ac.ir

² MSc in General Psychology, Faculty of Humanities, Khatam University, Tehran, Iran. a.rikhtegar.psy@gmail.com